

Poznámky k příspěvku „Křístek, L.: Soudy, informace po datu ocenění a znalecký posudek“

Miloš Mařík*

Článek JUDr. Křístka (2020) dále rozvádí již dříve započatou diskusi ohledně zacházení s informacemi po datu ocenění a s tím spojeným vztahem mezi znalci a soudci. Jak se ukazuje, otevření této diskuse je velmi užitečné a bylo by vhodné ji využít k postupnému vyjasnění některých problematických aspektů naší znalecké praxe v oblasti oceňování majetku.

V první řadě lze s JUDr. Křístkem zcela souhlasit, že soudy opravdu mohou použít znalecký posudek jen jako jeden podklad ke svému rozhodnutí, a tím pádem také mohou, na rozdíl od znalce, použít pro soudní rozhodnutí informace po datu ocenění. Příspěvek L. Křístka zároveň dokládá, že tuto možnost soudy v praxi skutečně využívají. V tomto ohledu tedy není možné mít žádné námitky a je dobré, abychom si byli této skutečnosti vědomi.

Velký problém ale spatřujeme v tom, že soudy takováto svá rozhodnutí nad rámec znaleckého posudku mnohdy formulují a zdůvodňují nikoli právně, ale ekonomicky. K tomu ovšem nemají, a ani nemohou mít kvalifikaci, takže je zcela pochopitelné, že výroky soudu pak často v lepším případě obsahují nepřesnosti, nezřídka jsou ale i poměrně výrazné nesprávné.

Uveďme jen několik příkladů taktových více či méně problematických formulací použitých soudy v případech citovaných v článku JUDr. Křístka.

Příklad č. 1 (z případu Squeeze-out ArcelorMittal Ostrava a. s.):

Rozhodnutí soudu (citace z článku L. Křístka):

„Soud má za to, že třebaže znalec dle znalecké metodiky nemůže přihlédnout ke skutečností, které nebyly známy k datu ocenění, soud takto učinit může, a to právě za situace, která nastala v posuzované věci, tedy za situace, kdy je nutno posoudit, které ekonomické předpoklady se následně ukázaly jako „bližší realitě“.

Komentář MM:

- a) U tohoto citátu považuji za účelné udělat poznámku k pojmu „znalecká metodika“. Postupy pro znalce totiž nejsou nějaká „úřednická metodika“. Opírají se o teoretický poznatek, podle kterého je výnosová hodnota aktiva dána současnou hodnotou příjmů z tohoto majetku, které lze z pohledu data ocenění očekávat v budoucnosti. Pravidlo nepoužívat informace po datu ocenění tedy neplyne z nějaké formální metodiky, ale čistě z ekonomické teorie (např. Peemöller, 2012) a zároveň i z praktické ekonomické logiky.
- b) Tato hodnota aktiva se může v čase stále měnit, tak jak se mění očekávání k dalším datům. Nelze ale jedno očekávání k jednomu datu drobit na dílčí části a z nich vybírat úseky zdánlivě vhodnější pro podporu určitého názoru, jak to někdy soudy dělají a domnívají se, že tím získávají lepší ekonomický názor na „hodnotu“. Tyto změny

* Prof. Ing. Miloš Mařík, CSc., Katedra financí a oceňování podniku VŠE Praha, ředitel Institutu oceňování majetku VŠE Praha.

bývají časté, ale na původním odhadu tržní hodnoty k pevně zadanému datu nic nemění.

Příklad č. 2 (z případu Vypořádací podíl APATOR METRA, s. r. o.):

Rozhodnutí soudu (citace z článku L. Křístka):

„Ačkoliv znalci při vypracování posudků za účelem stanovení hodnoty k 20.1.2009 nemohli přihlížet (a nepřihlíželi) ke skutečnostem nastalým po datu ocenění, tak soud k uvedenému přihlížet může, zejména pokud má být cílem tohoto řízení přiznání spravedlivé hodnoty vypořádacího podílu. Uvedený prodej 100 % obchodního podílu nejlépe vystihuje reálnou tržní hodnotu společnosti, a pokud na podzim 2010 byl tento prodán za částku 2.500.000 EUR, tedy okolo 62.500.000 Kč, lze vyvodit jednoduchý závěr, a to že obdobnou, ne-li vyšší, hodnotu měla společnost i k rozhodnému dni.“

Komentář MM:

- a) Není správné usuzovat na správnost o posuzování hodnoty pomocí neúplných informací, takže nemůžeme zcela vyloučit, že by soud svůj výrok mohl vysvětlit ještě nějak jinak.
- b) V daném případě se však zdá, že soud posuzoval ocenění znalce k lednovému termínu na základě transakce, která proběhla na podzim roku následujícího, tedy téměř po dvou letech od původního ocenění.
- c) Bez dalšího zdůvodnění je takováto úvaha značně nesprávná:
 - Za uběhlý čas se mohla změnit situace na trhu (v období téměř dvou let je to dokonce velmi pravděpodobné), takže transakce z podzimu 2010 nemusí být použitelná pro hodnocení ocenění k lednu 2009. Nelze tedy bez dalšího říci, že „lze vyvodit jednoduchý závěr, a to že obdobnou, ne-li vyšší, hodnotu měla společnost i k rozhodnému dni“.
 - Transakce z podzimu 2010 nemusí splňovat předpoklady tržní hodnoty. Vyšší cena mohla například vyplývat ze speciálních podmínek transakce, jako jsou významné synergie vážící se jen k podzimnímu případu.
 - Zdaleka neplatí, že každá transakce na trhu přináší cenu, která je výrazem tržní hodnoty.

Příklad č. 3 (z případu Vypořádací podíl APATOR METRA, s. r. o.):

Rozhodnutí soudu (citace z článku L. Křístka):

„Výši vypořádacího podílu odvolací soud bez dalšího nestanovil součinem zlomku představujícího výši podílu navrhovatele a hodnoty čistého obchodního majetku (tedy jako jednu třetinu z částky 63.918.000 Kč), ale přihlédl k výši ceny, kterou zbývající společníci získali za převod svých podílů ve společnosti (představujících v souhrnu 100% na základním kapitálu) na třetí osobu podle smlouvy o převodu obchodních podílů ze dne 15. listopadu 2010 (2.500.000 Eur, tedy – při kursu ke dni uzavření smlouvy ve výši 24,625 – 61.562.500 Kč), jakož i k tomu, že se „stav společnosti“ v období mezi 20. lednem 2009 a 15. listopadem 2010 zásadně nezměnil“.

Komentář MM:

- a) Zdánlivě výrok vypadá správně. Hodnota je něco, co je dáno stavem oceňovaného objektu. Ten se nezměnil, nezměnila se tedy ani hodnota.

- b) Hodnota ale není zdaleka dána jen stavem podniku ale také, a to dokonce zejména, stavem okolí podniku. Tedy situací v národním hospodářství, situací na různých trzích, které mají pro podnik význam atd.
- c) Nelze proto usuzovat na stejnou tržní hodnotu, jak učinil soud, jen na základě neměnného stavu podniku.
- d) Závěr soudu ohledně toho, že se nezměnila hodnota podniku, tedy není správný. Soud samozřejmě mohl sám stanovit výši vypořádacího podílu, mohl do ní promítnout další výše uvedené skutečnosti, ale neměl použít ekonomickou argumentaci o tom, že se hodnota podniku nezměnila.

Příklad č. 4 (kontrola posudku skutečným vývojem):

Citace z článku L. Křístka:

„Judikatura umožňuje soudu zkontrolovat (ex post) jestli byl znalec úspěšný a jeho odhad budoucího vývoje se blížil skutečnosti, nebo ne. Přičemž ani toto nelze činit mechanicky. Otázkou je, z jakého důvodu se znalecova prognóza odchýlila od následné skutečnosti. Jsou dvě možnosti. Odchylka může být způsobena nezpracováním nebo chybným zpracováním známých informací k datu ocenění znalce – nekvalitní posudek. Druhou možností je, že po datu ocenění nastala skutečnost, kterou nemohl znalec při nejlepší vůli předpokládat – kvalitní posudek. Typickým (a aktuálním) příkladem jsou ekonomické důsledky koronaviru. Kontrola skutečným vývojem je prostě jednou z možností kontroly znaleckého posudku.“

Komentář MM:

- a) Tržní hodnota (ale ani jiná báze hodnoty) není objektivní veličina vycházející ze skutečného vývoje, ale z vývoje, který je předpokládán účastníky trhu. Příklad: Účastníci trhu se báli nepříliš dobrých časů, tržní hodnota byla nepříliš vysoká. Vývoj ale převýšil očekávání a tržní hodnota k pozdějšímu datu vychází vyšší. Z toho ale nelze usuzovat, že dřívější odhad byl špatný, naopak. Tržní hodnota musí odpovídat tomu, za kolik by bylo možné dané aktivum prodat k datu ocenění, tj. v době obav z budoucího vývoje.
- b) Ceny i odhady tržní hodnoty se v čase mění. Nelze ale měnit dřívější odhady, které vycházejí z jiných předpokladů pro vývoj trhu.
- c) Není tedy správné věc formulovat tak, že by pomocí skutečného vývoje bylo možné „kontrolovat úspěšnost znalce v odhadu budoucího vývoje“.
- d) Velký rozdíl mezi předpoklady znalce a skutečným vývojem může být maximálně podnětem k tomu, aby byly přezkoumány důvody, které znalce k danému odhadu vedly. Proto také zastáváme názor, že ve znaleckých posudcích by měla být mimo jiné dodržena zásada důvodnosti a odůvodněnosti. Pokud jsou všechny postupy a odhady znalce v posudku dobře popsány a zdůvodněny, může být tato kontrola poměrně jednoduchá.
- e) Shodujeme se tak jednoznačně s tou částí textu JUDr. Křístka, ve které uvádí, že srovnání znaleckého posudku a skutečného vývoje nelze provádět mechanicky, ale je potřeba zkoumat důvody, proč se znalecova prognóza odchýlila od skutečného vývoje a zda znalec nepracoval chybně i informacemi existujícími k datu ocenění.

Závěr

Hlavní myšlenky z této diskuse tedy můžeme shrnout takto:

1. Rozhodně nezpochybňujeme, že soudy mají právo použít znalecký posudek jen jako jeden z podkladů pro své rozhodnutí. Proto mohou do svého rozhodnutí promítnout jakékoliv informace včetně údajů po datu ocenění, jaké uznají pro daný případ za relevantní, a zdůvodnit jimi zvýšení nebo snížení hodnoty oproti znaleckému posudku.
2. Je ale vysoce nesprávné, aby soudy formulovaly svá rozhodnutí ve smyslu „opravy“ znaleckého posudku, například ve smyslu „správnější“ tržní hodnoty. Soudce nemá ekonomické vzdělání, proto jeho formulace a zdůvodnění v oblasti ekonomických kategorií budou s nejvyšší pravděpodobností nesprávné. To pak samo o sobě zbytečně snižuje důvěryhodnost našeho soudního systému, aniž bychom chtěli zpochybňovat samotná výsledná rozhodnutí soudu.
3. Informace po datu ocenění a skutečný vývoj po datu ocenění by nikdy neměly být samy o sobě použity k hodnocení správnosti a kvality znaleckého posudku.
4. Po znalcích se důrazně požaduje, aby se nevyslovovali k právním záležitostem, ale drželi se jen své znalecké specializace. Bylo by proto na místě požadovat, aby i soudy a právníci byli ve svých výrocích opatrnější a nepouštěli se do ekonomických diskusí.

Literatura:

- [1] Křístek, L. (2020): *Informace po datu ocenění, a kdy je lze použít*. Oceňování č. 1-2/2020, ročník 13. ISSN 1803-0785.
- [2] Peemöller, V. H. (2012): *Praxishandbuch der Unternehmensbewertung*. Berlin. 5. aktualisierte und erweiterte Auflage, nwb 2012. ISBN 978-3-482-51185-1.